

AUDYT KRAJOBRAZOWY WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO

KRAJOBRAZ PRIORYTETOWY

CHARAKTERYSTYKA KRAJOBRAZU

Nazwa krajobrazu: Grodziec-Gródków

Kod krajobrazu: 24-341.13-031

Położenie administracyjne: Gmina Będzin, Powiat będziński

Katowice, Warszawa
2025

Projekt realizowany na zlecenie
Województwa Śląskiego
(Umowa CRU WSL nr 1462/GN/2021)

Wykonawca prac:

Konsorcjum w składzie

Narodowa Fundacja Ochrony Środowiska
(Lider Konsorcjum)

UNIwersytet ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Uniwersytet Śląski w Katowicach
(Partner Konsorcjum)

SZKOŁA GŁÓWNA
GOSPODARSTWA
WIEJSKIEGO

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie
(Partner Konsorcjum)

Akademia Śląska (dawniej Wyższa Szkoła Techniczna)
w Katowicach
(Partner Konsorcjum)

Kierownik naukowy Audytu:

dr hab. Urszula Myga-Piątek, prof. UŚ – Uniwersytet Śląski w Katowicach

fot. okładka:

Góra Doroty widziana od strony zachodniej. Zadrzewienia śródpolne i płąty użytkowanych pól.
(fot. Jakub Botwina)

1 METRYCZKA OGÓLNA KRAJOBRAZU

Nazwa Krajobrazu	Grodziec-Gródków
ID	169
Kod krajobrazu	24-341.13-031
Typ, podtyp krajobrazu	6d - Z przewagą mozaikowo rozmieszczonych użytków rolnych tworzących pola średniej wielkości
Typ rzeźby terenu*	B - Krajobrazy faliste
Kod mezoregionu*	341.13
Nazwa mezoregionu*	Wyżyna Katowicka
Typ krajobrazu naturalnego*	Nizin
Nazwa krajobrazu naturalnego*	Peryglacjalne: równinne i faliste
Kod podokręgu geobotanicznego*	C.3.1.e
Nazwa podokręgu geobotanicznego*	Będziński
Typ krajobrazu roślinności potencjalnej*	30
Nazwa krajobrazu roślinności potencjalnej*	Żyzna buczyna sudecka, forma podgórska
Kod regionu historyczno-kulturowego*	II.A.26
Nazwa regionu historyczno-kulturowego*	Zagłębie Dąbrowskie
Położenie administracyjne	Gmina Będzin, Powiat będziński
Powierzchnia (ha)	84,70

*podano dla jednostki dominującej

2 CHARAKTERYSTYKA KRAJOBRAZU

Krajobraz priorytetowy - wiejski, z przewagą mozaikowo rozmieszczonych użytków rolnych tworzących pola średniej wielkości, o rzeźbie wzgórzowej w granicach administracyjnych Będzina-Grodźca.

Krajobraz wzgórzowy stanowi grupa trzech wzniesień o charakterze ostańców denudacyjnych: Góra Świętej Doroty (383 m n.p.m.), Góra Kijowa (345 m n.p.m.), Góra Parcina (354 m n.p.m.) – tworzących wyspę dominantę krajobrazową o przebiegu północny-zachód, południowy wschód. Względne różnice wysokości sięgają 90 m.

Krajobraz wskazany jako priorytetowy w wyniku:

- zastosowania algorytmu w zakresie kryterium unikatowości ze względu na występowanie obmurowanego (inkastelowanego) kościoła oraz stanowiska archeologicznego kultury łużyckiej;
- zastosowania algorytmu w zakresie kryterium ważności ze względu na kwalifikujące wskaźniki cech charakterystycznych (różnorodność powierzchniowa) oraz unikatowych (jw.);
- oceny eksperckiej z kryterium ważności ze względu na niepowtarzalne cechy rzeźby świadczące o indywidualności, odrębności i wyjątkowości krajobrazu (tzw. góry świadki). Dodatkowo krajobraz o wysokich wartościach fizjonomicznych, estetycznych i widokowych (ekspozycja czynna i bierna).

3 WALORY KRAJOBRAZOWE

Walory przyrodnicze

Krajobraz stanowi garb denudacyjny złożony z ciągu wzgórz z najwyższą Górą św. Doroty (383 m n.p.m.), której szczytowe partie stoków porośnięte są lasem,. Na przedpolu zachowane pola uprawne. Dobrze wykształcone zarośla śródpolne tarniny oraz pozostałości muraw kserotermicznych. W wielogatunkowym lesie dominują brzozy brodawkowate, robinie akacjowe, buki, dęby, jesiony, klony. Zróżnicowane gatunkowo piętro runa z dużym udziałem ziarnopłona wiosennego i zawilca gajowego, kokoryczy pustej. W części północno-zachodniej krajobrazu w obrębie Góry Kijowej zachowane ściany dawnego kamieniołomu wapieni, którego złoża były eksploatowane na potrzeby najstarszej w Polsce cementowni Grodziec (Cementownia Wiek). W wychodniach wapieni wejście do niewielkiej jaskini. Liczne rozcięcia erozyjne, jary w dawnych zdenudowanych już drogach technicznych. W części północnej źródło św. Franciszka. Na Górze Św. Doroty ustanowiono Obszar Chronionego Krajobrazu "Wzgórze Doroty". Proponowane do objęcia ochroną całego krajobrazu priorytetowego, jako poszerzenie istniejącego obszaru chronionego krajobrazu.

Walory kulturowe

Na Górze Św. Doroty zidentyfikowano pozostałości grodziska z czasów kultury łużyckiej (około IV – III w. p.n.e.). Na niezarośniętym szczycie widoczny z dużej odległości Kościół pod wezwaniem Świętej Doroty wybudowany w 1635 r. Kościół jest zbudowany w konstrukcji murowanej: kamiennej i ceglano-kamiennej. Budowla sakralna o bardzo grubych murach (1 - 1,25 m). Wysokość wieży sięga 20 m. Kościół ogrodzony murem z kamienia łamanego. Przez wzgórze przebiega szlak kulturowy Droga św. Jakuba (Via Regia). Na zboczu ulokowana kapliczka przy źródle. Ważne walory symboliczne krajobrazu – Wzgórze nazywane „Zagłębiowskim Olimpem”.

Fizjonomia krajobrazu

Wzniesienia z wyróżniającą się Górą Świętej Doroty o wysokości 383 m n.p.m. Las tworzy wyraźny w fizjonomii pierścień znad którego widoczna jest jedynie wieża kościółka. Stoki wzniesień mają asymetryczny układ o stosunkowo małych wysokościach względnych i łagodnych zboczach, zwłaszcza zachodnich. Dominują spadki 5-8%, a sporadycznie 8-10%. U podnóża zachowane użytkowane pola uprawne. Góra Świętej Doroty stanowi bardzo dobrze wyeksponowaną dominantę krajobrazową. Widok na Wzgórze z trasy 86 (ciąg widokowy) z kierunku Częstochowy (częściowo ograniczony przez pas zadrzewień wzdłuż drogi) oraz z trasy 913 - zachowane przedpole widokowe, konieczne do ochrony, przed ekspansją zabudowy składowo-magazynowej (rozwijającej się już w sąsiedniej jednostce - po wschodniej stronie drogi 913 – ulica Strzyżowicka). Wzniesienia stanowią istotny punkty widokowy – możliwość obserwacji dalekich i szerokich planów: przy sprzyjającej pogodzie widoczna panorama Tatr, Beskidów i Babiej Góry oraz możliwość obserwacji typowych krajobrazów w obrębie Zagłębia Dąbrowskiego i częściowo Górnego Śląska. Malowniczość przedpola widokowego podkreślają zachowane kwitnące wiosną czyżnie i ciągi tarniny. Wzgórze Parcina wyeksponowane jest od strony południowej stoku, ekspozycja czynna w postaci ciągu widokowego na Parcinę i Górę Św. Doroty. Przez krajobraz przebiegają szlaki turystyczne: zielony Szlak Dwudziestopięciolecia PTTK , czerwony Szlak Husarii Polskiej i niebieski Szlak Świerklaniecki.

4 DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

ZDJĘCIE NR 1

Krajobraz otwarty – uprawianych pól na przedpolu Góry Św. Doroty (fot. Urszula Myga-Piątek)

ZDJĘCIE NR 2

Zabytkowy Kościół na Górze św. Doroty (fot. Urszula Myga-Piątek)

ZDJĘCIE NR 3

Wzgórze Doroty - widok w kierunku wschodnim (w tle elektrownia Łagisza). Zagrożenia krajobrazu: zabudowa halami magazynowymi (w sąsiedniej jednostce) oraz zagrożenia walorów fizjonomicznych - przebieg linii wysokiego napięcia. (fot. Jakub Botwina)

ZDJĘCIE NR 4

Sąsiadujący krajobraz otwarty Góry Parciny i Kijowej. (fot. Jakub Botwina)

ZDJĘCIE NR 5

Użytkowany krajobraz rolniczy stanowiąc przedpole ekspozycyjne dla wzgórza Doroty.
(fot. Jakub Botwina)

5 DOKUMENTACJA KARTOGRAFICZNA

POŁOŻENIE KRAJOBRAZU PRIORYTETOWEGO

